

راهکارهای تسهیل ازدواج از منظر فقهی

^۱ بهزاد کریمی
^۲ هرمز اسدی کوه باد

چکیده

مسئله ازدواج، مسأله‌ای بسیار ساده و در عین حال مهم و پیچیده است. ازدواج و تشکیل خانواده یکی از حاجت‌های زندگی انسان، بر مبنای اشباع غریزه جنسی، اشتراك در تشکیل زندگی و انس روحی و آرامش فکری (لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا) و تربیت فرزندان و همکاری در همه شؤون زندگی است. تحقق این امور، بدون زندگی مشترك، حاصل نمی‌شود؛ چرا که این دو جنس مکمل با یکدیگر، و مایه شکوفائی و نجات و پرورش یکدیگر می‌باشند، به‌گونه‌ای که هر یک از آن دو، بدون دیگری ناقص است، و از این طریق تکامل خویش را باز می‌یابد. با همه این تفاسیر، عده زیادی از جوانان دختر و پسر در سن ازدواج هستند که نمی‌توانند ازدواج کنند و این مسأله به یک غول و گردنه صعب‌العبور تبدیل شده است. حال آن که در گذشته مسأله ازدواج به این سختی نبود، لیکن حالا به دلایلی، مشکلاتی ایجاد شده و ازدواج‌ها سخت شده است. با این بن بست‌ها و مشکلات طاقت‌فرسایی که جوانان در این راه دارند چه باید کرد؟ آیا با این زندگی ماشینی و آن همه عوارضش، با این توقعات بیجا، با این اختلاف فکر پدران و مادران و جوانان، با این وضع تحصیلی و هفت‌خوان‌هایش! و با این وضع تهیّه کار و مشکلاتش، و با این بی‌اعتمادی افراد نسبت به یکدیگر، باز می‌توان این وظیفه بزرگ و مقدّس را به موقع انجام داد؟ این‌هاست که باید دقیقاً مورد بررسی قرار گیرد و بدون حل آنها، حل نهایی این معضل اجتماعی ممکن نیست.

واژگان کلیدی: ازدواج، تشکیل خانواده، فقه، مشکلات ازدواج، تسهیل ازدواج.

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رامهرمز، رامهرمز، ایران: Mr.behzad.karimi1346@gmail.com
^۲ دانشیار گروه حقوق، واحد رامهرمز، دانشگاه آزاد اسلامی، رامهرمز، ایران: (نویسنده مسئول) asadi.koohbad@gmail.com

مقدمه

امروزه زندگی اجتماعی، در بسیاری از قسمت‌ها، از صورت یک زندگی طبیعی و صحیح خارج شده، که یک نمونه آن کاهش شدید ازدواج، و روی آوردن جوانان به زندگی مجردی است. کاهش ازدواج و توسعه تجرد، یک نوع سیستم زندگی بدون احساس مسئولیت، قطع پیوندهای اجتماعی و بی تفاوتی در برابر رویدادهای اجتماعی است که یک فاجعه بزرگ برای جوامع بشری محسوب می‌شود.

از نظر اخلاقی نیز افراد مجرد هرگز یک «انسان کامل» نخواهند بود، زیرا بسیاری از مفاهیم اخلاقی از قبیل وفا، گذشت، جوانمردی، عاطفه، محبت، فداکاری و حق‌شناسی، بیش از همه‌جا در محیط خانواده و زندگی مشترک همسران و فرزندان تحقق می‌یابد و کسانی که از این زندگی دورند به این مفاهیم کمتر آشنایی دارند.

هم‌چنین مسأله پاسخ به نیاز طبیعی جسم و روح، و واکنش‌های نامطلوب روانی و جسمی که بر اثر پاسخ نگفتن به این نیاز قطعی و مسلم پیدا می‌شود، خود داستان جداگانه‌ای دارد؛ چرا که اگر غریزه جنسی به صورت صحیح مدیریت نشود، خرد کننده‌ترین ضربت را بر پایه خوشبختی و سعادت جوانان خواهد زد و سرنوشت آنها را به کلی دگرگون خواهد ساخت بی جهت نیست که [به تأخیر انداختن ازدواج] بسیاری از جوانان را گرفتار ناراحتی‌های روانی و اضطراب و کج خلقی و پراکندگی فکر و بی‌اعتنایی به زندگی و ناامیدی و بدبینی کرده است.

همه این مسائل نشان می‌دهد [سخت‌گیری‌ها [در ازدواج] مشکلی را حل نمی‌کند، جز این که مشکلات را افزایش می‌دهد. لذا باید مسائل اجتماعی نظیر ازدواج را آسان گرفت تا زندگی شیرین شود و در نهایت اجتماع حرکت کند.

۱- ازدواج در فقه اسلامی

ازدواج ساده و قرآنی؛ راه خوشبختی جامعه امروز

مضمون آیه ۲۱ سوره روم، پایه اصلی خانواده را شکل می‌دهد؛ این آیه می‌فرماید یکی از نشانه‌های خدا این است که خدا از جنس شما همسرانی برای انسان آفریده و در میان آنها محبت ایجاد کرد. لذا آفرینش همسر برای آرامش انسان است، و در نتیجه اساس کار ازدواج از نظر قرآن آرامش است، و هر چیزی که این آرامش را برهم بزند بر خلاف منطق قرآن است.

اما به راستی مهریه‌های سنگین آرامش بخش است؟ یا آرامش‌ها را برهم می‌زند؟ قطعاً این کار بر هم زننده آرامش است و چنین ازدواجی قرآنی محسوب نمی‌شود. در واقع ازدواج قرآنی این است که توأم با آرامش بوده و مهریه‌ها سبک، و جهیزیه‌ها و مراسمات ساده باشد، ازدواجی که دور از تشریفات کمرشکن باشد، قرآنی به شمار می‌رود. اما متأسفانه چشم و هم چشمی‌ها، رقابت‌های غلط، آداب و رسوم نادرست و تقلیدهای کورکورانه- به نحوی که زوج تا سال‌های زیاد زیر بار اقساط وام‌هایی است که برای تشریفات ازدواج و مهریه گرفته است- دست به دست هم داده و ازدواج آرامش‌بخش قرآنی را تبدیل به یک ازدواج پر مخاطره تبدیل کرده است. به هر حال زمانی روی سعادت خواهیم دید که به ازدواج قرآنی برگردیم، همه باید الهام بگیریم و توصیه به چنین ازدواجی کنیم.

۱-۱- آسان گرفتن والدین در ازدواج

ازدواج آسان در فرهنگ شیعی به ازدواجی می‌گویند که پایه و اساس آن بر ساده‌زیستی و دوری از تجملات بوده و کاملاً

دنبال‌هرو سیره‌ی ائمه علیهم السلام باشد.

در عصری به سر می‌بریم که فساد از در و دیوار آن می‌بارد، و امواج مفاسد از هر نقطه‌ای به نقطه دیگر سرازیر شده، و ابتلای فرزندان به گناه و معصیت را زیاد کرده است. لذا اسلام در مورد فرزندان مسئولیت سنگینی بر دوش پدران افکنده، و پدرازی را که در این مسئله حیاتی بی تفاوت هستند، شریک جرم انحراف فرزندان‌شان شمرده است؛ چنان که در حدیثی از پیامبر صلی‌الله علیه و آله می‌خوانیم: «من ادرك له ولد و عنده ما یزوجه فلم یزوجه، فاحدث فالائم بینهما؛ کسی که فرزندش به حد رشد رسد و امکانات تزویج او را داشته باشد و اقدام نکند، و در نتیجه فرزند مرتکب گناهی شود، این گناه بر هر دو نوشته می‌شود.»

لیکن در عمل شاهدیم بسیاری از پدران و مادران که به اصطلاح «خود از پل گذشته» و خبری از طوفانی که در دل جوانان اعم از دختران و پسران در مورد پاسخ‌گویی صحیح به غریزه جنسی برپاست، ندارند، در مورد مسائل مربوط به ازدواج پسران و دخترانشان یا فوق‌العاده «سخت‌گیرند» و یا «خونسرد» هستند.

این سخت‌گیری و خونسردی، گاهی به حدی است که تأخیر یک سال و ۵ سال در نظر آنها یک کار ساده و کوتاه مدت است! «خوب امسال نشد، ان شاءالله سال آینده، و یا حالا نمی‌شود، چند سال دیگر، هنوز دیر نشده! و ...» غافل از این که یک سال که هیچ، گاهی تأخیر یک ماه یا حتی چند روز در مواقع حساس، ممکن است سرنوشت جوانی را عوض کند. معلوم نیست این پدران و مادران چرا گذشته خود را به یاد نمی‌آورند؟ چرا خود را به جای فرزندان جوانشان فرض نمی‌کنند؟

به راستی چرا پدران و مادران غالباً، وضع جوانان و بحران طغیان غریزه جنسی آنان را به دست فراموشی می‌سپردند، و به خود این‌گونه القاء می‌کنند که هنوز وقت بسیار است، و مگر چه خبر است به این زودی؟! هنوز دهنشان بوی شیر می‌دهد! ... هنوز بچه‌اند و ...! ولی همین «هنوز» هاست که گاه عواقب دردناک آن یک عمر تمام دامان خود پدران و مادران را خواهد گرفت، آن هم در موقعی که راهی برای جبران آن وجود ندارد. اگرچه برای انتخاب همسر حتماً باید دقت کافی به خرج داد، ولی «سخت‌گیری و وسواس» با «دقت» فرق بسیار دارد.

به راستی چرا در خواستگاری‌ها شرایط خاص یا سنگینی برای دختر و پسر گذاشته می‌شود؛ کسی می‌گفت با دختری ازدواج می‌کنم که قد، سواد و اموال پدر او بیشتر از من نباشد. برخی از دوران خواستگاری به دنبال برتری جویی هستند؛ هم‌چنین برخی از همان آغاز خواستگاری توجه می‌کنند که فرد خواستگار با چه ماشینی می‌آید که اگر مدل بالا باشد، به‌گونه دیگری حساب و رفتار کنند. حال آن که وقتی ظواهر امر نشان دهد، طرف، شایسته همسری است، تحقیقاتی هم که به دنبال آن از افراد مطلع به عمل می‌آید، این حقیقت را تأیید کند، باید بدون تردید اقدام کرد، و از لطف و یاری خدای بزرگ مدد گرفت، و با الهام از دستورات مکرر اسلامی در مورد تعجیل در ازدواج فرزندان، و با الهام از فرمان عقل و آزمایش‌های فراوان مطلعان، در مسأله ازدواج فرزندان خود از خونسردی، و سخت‌گیری‌های بی‌مورد به شدت بپرهیزند.

نباید فراموش کرد که غریزه جنسی جوان به قدری نیرومند است که نادیده گرفتن و سهل‌انگاری در مورد آن همه‌گونه انفجاری را ممکن است به دنبال داشته باشد.

۱-۲- ازدواج آسان و کاهش توقعات، راه حل مشکلات جوانان

از چیزهائی که اساس خانواده‌ها را خراب می‌کند، کثرت توقعات و انتظارات است. متأسفانه بسیاری از جوانان می‌گویند

درست است که از وقت طبیعی ازدواج ما مدت‌ها گذشته است ولی ما چگونه می‌توانیم ازدواج کنیم با این که هنوز منزل شخصی نداریم، هنوز اتومبیل نداریم، هنوز شغل پردرآمدی به دست نیاورده‌ایم. هنوز پول هنگفتی که جواب‌گوی هزینه‌های سنگین ازدواج، و هدایا و کادوهای خانم عروس و بستگان و اقوام او باشد ذخیره نکرده‌ایم. هنوز محل مناسب بزرگ و آبرومندی برای برگزاری جشن‌های ازدواج در نظر نگرفته‌ایم هنوز ... و هنوز!

یا این که بسیاری از والدین می‌گویند ما چگونه با ازدواج دخترمان موافقت کنیم با این که هنوز یک شوهر ایده آل، با درآمد کافی، شغل آبرومند، پست خوب، خانه و زندگی، خوش تیپ، فامیل دار و ...؟! به خواستگاری او نیامده و هر کس آمده غالباً فاقد یک یا دو تا از این شرایط بوده است. به علاوه هنوز جهیزیه لازم را تهیه نکرده‌ایم... دو سه قلم کسری داریم! و البته با این وضع اقدام به ازدواج دختر، جز آبروریزی چیزی نیست!

اینها درد دل یا صحیح‌تر؛ بهانه‌های بنی اسرائیلی، جمعی از پدران و مادران و دختران و پسران در مورد عدم اقدام به امر حیاتی ازدواج است. به راستی چه ضرورتی دارد جهیزیه‌های سنگینی برای دختر و پسر جوانی که می‌خواهند ازدواج کنند، تهیه شود که تا پایان عمر هم نیاز به آنها ندارند. برخی به سن تاریخ تولد دختر، سکه برای مهریه تعیین می‌کنند، اما فردا اختلافاتی پیش می‌آید که براساس عندالمطالبه بودن، مهریه را به اجرا می‌گذارند. هم‌چنین به دلیل تشریفات و هزینه‌های بالای مراسم جشن عقد و عروسی در هتل و تالارها، دختر و پسر نمی‌توانند زندگی مشترک خود را آغاز کنند.

به هر حال به این جوانان و به آن پدران و مادران باید گفت؛ وضع نابسامان کنونی ازدواج و مشکلاتش از آسمان بر سر ما نباریده، از زیر زمین سر درنیاورده و این ماییم که بر اثر چشم و هم چشمی‌ها، ندانم کاری‌ها، پیش داوری‌های نادرست، محاسبات غلط، و گرفتاری در چنگال یک سلسله عادات و رسوم و تقالید کورکورانه زیان بخش، این بنا را نهاده‌ایم. شما چه کسی را پیدا می‌کنید که در آغاز جوانی، خانه و زندگی و همه چیزش جور بوده که چنین توقعی را درباره خودتان یا همسرتان پیدا کرده‌اید؟ هر کسی را می‌بینید، غالباً از صفر شروع کرده است. بله آنها که ثروتمند بوده و پول مفتی به چنگ آورده‌اند، شاید چنین باشند.

لذا کارها را باید سهل گرفت و همین که شرایط ساده و عاقلانه ازدواج فراهم شد اقدام کرد. باید درک کرد که شرایط زندگی بهتر تدریجاً فراهم می‌گردد و توقعات هم باید همیشه در حدود امکانات باشد.

۳-۱- نقش خیرین در ترویج فرهنگ ازدواج آسان

در جامعه‌ای که عده زیادی از جوانان آن، وسایل ابتدایی و ساده زندگی و ازدواج را ندارند و از طرفی، عده‌ای بالاترین مهریه و سنگین‌ترین جهیزیه‌ها را برای ازدواج فرزندان خود در نظر می‌گیرند و در عروسی‌های خود میلیون‌ها تومان خرج می‌کنند، در چنین جامعه‌ای اگر ناامنی ایجاد شود و فساد و فحشاء شایع گردد، چه کسی عامل آن است؟ آیا جز خود افراد این اجتماع، می‌توان دیگران را سرزنش کرد؟!

لذا در قرآن کریم به یکی از مهم‌ترین راه‌های مبارزه با فحشاء که ازدواج ساده و آسان و بی‌ریا و بی‌تکلف است، اشاره شده، و آمده است: «وَ أَنْكِحُوا الْأَيَامَى مِنْكُمْ وَ الصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَ إِمَائِكُمْ؛ و مردان و زنان بی‌همسر را همسر دهید، و هم‌چنین غلامان و کنیزان صالح و درستکاران را.»

در این میان اصل تعاون اسلامی ایجاب می‌کند که مسلمانان در همه زمینه‌ها [در قالب فعالیت‌های خیریه] به یکدیگر

کمک کنند، ولی تصریح به این امر در مورد ازدواج، دلیل بر اهمیت ویژه آن است. اهمیت این مسأله تا به حدی است که در حدیثی از امیر مؤمنان علی علیه السلام می‌خوانیم: «بهترین شفاعت آن است که میان دو نفر برای امر ازدواج میانجی‌گری کنی، تا این امر به سامان برسد».

در حدیث دیگری از پیامبر صلی الله علیه و آله می‌خوانیم: «شرارکم عزابکم؛ بدترین شما مجردانند.» به همین دلیل در آیات و روایات متعددی، مسلمانان تشویق به همکاری در امر ازدواج مجردان و هر گونه کمک ممکن به این امر شده‌اند. در حقیقت کمک به ازدواج جوانان از جمله اعمال صالح است که باید بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد، و البته که خیرین می‌توانند با کم کردن هزینه‌ها به کمک زوج‌های جوان بشتابند.

۱-۴- تبدیل ازدواج آسان به فرهنگ عمومی

گفتگوهایی درباره ازدواج آسان وجود دارد، اما هنوز جا نیفتاده است و باید به فرهنگ عمومی تبدیل شود، دختری که به مهریه ۱۴ سکه راضی است، باید افتخار در جامعه باشد. بی تردید اگر فرهنگ ازدواج آسان حاصل شود، بسیاری از مشکلات حل می‌شود و این عزم راسخ الهی محکم می‌خواهد که در مقابل بدعت‌ها، آداب و رسوم غلط بایستیم.

۱-۵- آسان سازی ازدواج در گرو مقابله با طرح افزایش سن ازدواج

بلوغ و سنّ ازدواج دختران و پسران يك موضوع قراردادی نیست که بنشینیم و برای آن حد و مرزی تعیین کنیم؛ بلکه يك امر طبیعی و فطری است و از قلمرو اختیار و انتخاب ما بیرون است و هر دختر و یا پسری در سنین خاصی از عمر خود به حدّ بلوغ می‌رسد و فصل تازه‌ای از زندگی به روی او گشوده می‌شود.

بلوغ در انسان با تغییرات جسمی و روحی عمیقی آغاز می‌گردد؛ قدّ و قامت تغییر می‌کند، نیروی انسانی رو به فزونی می‌گذارد؛ شکل اعضا با گذشته کاملاً تغییر پیدا می‌کند، تمایلات خاصی در انسان برای گسترش زندگی پیدا می‌شود، احساسات جنسی همچون شکوفه‌های بهاری شکفته می‌شود؛ احساس همسرخواهی، روز به روز رو به افزایش گذارده و استخوان‌ها درشت شده و دگرگونی روشنی در آهنگ صدا پدید می‌آید. بنابراین، باید سنّ قانونی ازدواج را براساس سنّ خلقت و قانون آفرینش تعیین نماییم و از هر نوع خیال‌بافی و فلسفه‌تراشی خودداری کنیم.

کسانی که مسأله بلوغ را يك امر قراردادی تلقی می‌نمایند و تصوّر می‌کنند که واقعیّات و حقایق، تابع اندیشه و قرارداد آنهاست، با سنّ آفرینش به جنگ برخاسته و سرانجام مغلوب می‌شوند؛ زیرا سنن خلقت با گفت و شنود افراد غافل از اصول خلقت، دگرگون نمی‌گردد. در تدوین قانون نیز باید همه جوانب را در نظر گرفت؛ زیرا معدّل «سنّ بلوغ جنسی» در دختران کشور ما ۱۴ و در پسران ۱۶ می‌باشد. در این فصل از زندگی، تمایلات جنسی آنها بیدار می‌شود. در نتیجه هنگامی که ارضای غریزه جنسی از راه طبیعی و ازدواج صورت می‌گیرد، انسان از طریق مشاهده و لمس و سایر حواس، مرکز تحریکات جنسی او در مغز برانگیخته شده و از جهت فیزیولوژی تأثیراتی که از چشم و لمس و مانند آن به مراکز مغزی منتقل می‌گردد، انعکاس جنسی را می‌سازد و عمل جنسی به صورت طبیعی انجام می‌گیرد.

هم‌چنین [تسهیل] ازدواج و همسرگزینی، موجب شکفته شدن استعدادهای نهفته است و افراد متأهل بهتر از افراد مجرد فکر می‌کنند. لیکن هرگاه سنّ ازدواج را بالا ببریم، تکلیف دختران و پسران در این مدّت محرومیّت چگونه خواهد بود؟ یا باید تن به آمیزش‌های نامشروع بدهند و سرانجام هزاران مصیبت دامن‌گیر اجتماع گردد، یا در برابر آتش غریزه جنسی مقاومت

طولانی کنند که به فرض ممکن بودن برای همه افراد، رنج‌آور است. و از آنجا که در کانون وجود او آتش شهوت زبانه می‌کشد و وسیله مشروع برای اطفای آن ندارد، نمی‌تواند صحیح و آرام فکر کند.

۱-۶- تشکیل سازمانی مستقل برای ساماندهی ازدواج

خداوند ازدواج را به صورت یک فریضه جمعی شمرده است، لذا دولت، مسؤولان، مردم و خانواده‌ها همه باید دست به دست هم دهند تا مشکل ازدواج جوانان حل شود. از این رو شایسته است در نظام جمهوری اسلامی تشکیلاتی (و لو وزارت‌خانه) وجود داشته باشد که عهده‌دار ازدواج جوان‌ها باشد تا قسمت عمده‌ای از فسادها و مشکلات ریشه‌کن شود. بی تردید اگر یک سازمان مجهزی برای مسأله ازدواج جوانان فراهم کنند که هم تسهیلات بدهند و هم آموزش‌های لازم را به آنها ارائه کنند، بسیار مفید و بجا خواهد بود. لیکن اگر این مسأله را رها کنیم و هر از چند گاهی مراسمی برگزار کنیم حالت نمادین و شعاری پیدا می‌کند؛ از این رو باید سازمانی دارای سرمایه‌های کافی و اختیارات لازم وجود داشته باشد تا مسأله ازدواج ساماندهی شود. در ادامه به تبیین حلقه‌های اجتماعی و اقتصادی ازدواج به عنوان یک فریضه مهم الهی می‌پردازیم.

۲- ویژگی‌های اقتصادی

۲-۱- تعیین مهریه سبک

مهر یا مهریه هدیه‌ای از سوی مرد به زنی است که خواهان وصلت زناشویی با اوست، به طوری که بلافاصله پس از ازدواج، بر ذمه مرد قرار می‌گیرد. اختصاص مهریه به زن صرفاً به پول یا سکه محدود نمی‌گردد. بلکه هر چیز حلالی که بتوان به عنوان مهریه به همسر داد را شامل می‌شود. مهریه مطلوب از نظر اسلام، مهریه در حد توان مرد است. اسلام با مهریه‌های سنگین خارج از توان مرد به شدت مخالفت می‌کند، دلیل این مخالفت بر اساس آموزه‌های دینی، کینه‌ای است که امکان دارد در دل مرد ایجاد شود.

امام علی علیه السلام می‌فرماید: «در مهریه‌ی زنان زیاده روی نکنید که دشمنی ایجاد می‌کند.» (وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۱۱)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «خَيْرُ الصَّدَاقِ أَيْسَرُهُ؛ بهترین مهریه سبک‌ترین آن‌هاست.» (کنز العمال: ۴۴۷۰۷) مهریه در شکل خود یک سنت نیکو و با ارزش است، اما متأسفانه رفتار و کردار ما نسبت به این سنت حسنه، طوری شده که به عنوان یکی از بزرگ‌ترین موانع ازدواج به شمار می‌رود. در این زمینه دو باور غلط در ذهن بعضی شکل گرفته است؛ اول این که برخی باور دارند مهریه سنگین نشانه ارزشمندی زن خواهد بود و دوم این که مهریه سنگین عاملی برای مهار بد رفتاری مرد یا هوس بازی او خواهد بود. این باورها نادرست است. زیرا مهریه چه اندک باشد و چه زیاد، هرگز نمی‌تواند تضمین کننده موفقیت و پایدار ماندن ازدواج باشد. زیرا اگر شوهر فرد مناسبی نباشد، می‌تواند با استفاده از ترفندها و بد رفتاری‌ها، زن را به بخشش مهریه و نجات دادن جان خویش وادار سازد. بنابراین مهریه سنگین نمی‌تواند تضمین کننده کافی برای جلوگیری از طلاق باشد.

دیدگاه اهل بیت در مورد مهریه به گونه‌ای است که توصیه‌های اخلاقی مؤکدی بر عدم افراط در تعیین مهریه‌های سنگین داشتند و از زنان می‌خواستند در این امر زیاده روی نکنند. پایین بودن مهریه زنان از نشانه‌های فضیلت و برکت زن

از دیدگاه اسلام است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: «أَعْظَمُ النِّسَاءِ بَرَكَهً أَيْسَرُهُنَّ صَدَاقًا؛ با برکت ترین زنان، کم مهریه ترین آنان است.» (السنن الکبری، ج ۷، ص ۲۳۵)

تا اینجای بحث تمام حرف متوجه دختران و خانواده هایشان بود؛ اما اینک روی سخنان با آقایانی است که به مهریه به عنوان يك رسم صوری و نمایشی می نگرند و از این رو مهریه را هرچه باشد، می پذیرند. اما به قصدی که هیچ گاه آن را پرداخت نکنند. در این زمینه امام صادق علیه السلام می فرماید: «السُّرَّاقُ ثَلَاثَةٌ: مَانِعُ الزَّكَاةِ، وَ مُسْتَجِلُّ مَهْرٍ النِّسَاءِ، وَ كَذَلِكَ مَنْ اسْتَدَانَ وَ لَمْ يَنْوِ قَضَاءَهُ؛ دزدان سه گروهند: کسی که زکات ندهد، و کسی که مهریه زنان را [بر خود] حلال شمارد، و نیز کسی که وام ستاند و قصد پرداختن آن را نداشته باشد.» (بحار الأنوار: ۱۵/۱۲/۹۶)

قرآن کریم وقتی درباره مهریه ی زنان سخن می گوید و به آن امر می کند: «وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا؛ و مهریه زنان را به عنوان هدیه ای الهی با میل و رغبت [و بدون چشم داشت و منت گذاری] به خودشان بدهید؛ و اگر چیزی از آن را با میل و رضایت خود به شما ببخشند، آن را حلال و گوارا بخورید.» (نساء/۴)

۲-۲- جهیزیه

یکی دیگر از ویژگی های اقتصادی ازدواج آسان عدم سخت گیری در تهیه جهیزیه است. در عرف اجتماعی مرسوم است که خانواده عروس اسباب و لوازم زندگی را خریداری کرده و به همراه عروس به خانه داماد می فرستند که جهاز نامیده می شود. خوب است خانواده داماد و عروس نسبت به تشکیل زندگی جدید فرزندان شان به مقدار توان کمک نمایند. این کمک ها برای عروس و داماد در آغاز زندگی بسیار ارزنده است. لازم است افراد آگاه باشند که جهاز و اسباب و وسایل زندگی، برای تأمین آسایش و رفع نیاز است نه به منظور تجمل و خودنمایی، و در این مورد باید امکانات مالی خانواده عروس و داماد رعایت شود. این درست نیست که داماد و خانواده اش از خانواده عروس انتظار داشته باشند که به هر طریق ممکن جهاز مفصلی برای دخترشان تهیه کنند و به خانه داماد بفرستد، ولو به قرض و نسیه کردن و کم گذاشتن از مخارج روزانه شان باشد. خود این يك نوع ستم و کمال بی انصافی است مخصوصاً نسبت به مستضعفین و طبقه کم درآمد. در میان برخی افراد جهیزیه های زیاد به عنوان کمال به حساب می آید و هر روز هم بر اقلام آن افزوده می شود. این مسئله اگر به صورت عرف درآید افرادی که توان تهیه جهیزیه سنگین را ندارند، فشار زیادی متحمل می شوند و گاهی به خاطر جهیزیه به خواستگار دختر جواب رد می دهند. و نیز در برخی خانواده ها مسئله جهیزیه عاملی برای اختلاف زن و شوهر در ابتدای زندگی می شود و شیرینی اولیه زندگی را به تلخی می کشاند.

درباره جهیزیه باید به چند نکته توجه داشت:

نکته اول، نباید کمیت و کیفیت جهیزیه وسیله ای برای سرزنش و تحقیر زن و خانواده او قرار بگیرد.

نکته دوم، که به زن برمی گردد آن است که اعطای این وسایل از سوی والدینش را بپذیرد و امری به آنها تحمیل نکند و به عبارت دیگر دختر با طلبکاری و پرتوقعی والدین خود را تحت فشار قرار ندهد.

نکته سوم، که به والدین باز می گردد رعایت حدود و عرف و شرع در تهیه اجناس است، به طوری که

با مال حلال آنها را تهیه کنند و بنای تجمل گرایی و چشم هم چسبی و رقابت را در تهیه جهیزیه نداشته باشند.

جهیزیه باید ساده و سبک و در حد رفع ضروریات اولیه زندگی جدید تأمین شده باشد، جهیزیه حضرت زهرا سلام الله علیها به قدری بود که شاید دو نفر با دست می‌توانستند از این خانه به آن خانه ببرند. جهیزیه آن حضرت عبارت بود از: پیراهن یک قواره، مقنعه، قطیفه مشکی خیبری، تخت خواب چوبی که دور آن با لیف خرما پیچیده شده بود، دو عدد تشک کتان مصری، چهار عدد بالشت، پرده، حصیر، دستاس، دلو چرمی، تشت مسی، قده بزرگ برای دوشیدن شیر، تنگ آبخوری، آفتابه، سبوی گلی سبز رنگ، کوزه سفالی دو عدد، سفره چرمی، مشک آب. این مجموع جهازی بود که پیامبر صلی الله علیه و آله برای دختر عزیزش در کمال سادگی تهیه نمودند. مسلمانان باید در جهاز عروس رعایت وضعیت اقتصاد خانواده‌های دو طرف را کنند، بلند پروازی نکنند، تظاهر و ریا و فخر فروشی که متأسفانه امروزه باب شده و مخالف روح اسلام است، کنار بگذارند.

۲-۳- برگزاری مراسم عروسی ساده

اسلام بر جشن عروسی بدون گناه تأکید دارد، مکتب اسلام هرگز با جشن و شادی مخالف نیست. رسول خدا در جشن ازدواج حضرت فاطمه سلام الله علیها و حضرت علی علیه السلام فرمودند: «شادی کنید اما کاری که مورد رضایت خدا نیست، انجام ندهید» (مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۱۹۸) در روایات دینی آمده است که در مجلس عروسی مؤمن، فرشتگان فرود می‌آیند و رحمت خدا را با خود می‌آورند؛ بنابراین در مجلس عروسی همراه با گناه، رحمت خدا وجود ندارد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرمایند: «یفتح ابواب السماء بالرحمة فی اربع مواضع: عند نزول المطر، و عند نظر الولد فی وجه الوالدین، و عند فتح باب الکعبة، و عند النکاح؛ درهای رحمت آسمانی در چهار وقت گشوده می‌شود: ۱- موقع بارش باران. ۲- زمانی که فرزند به چهره پدر و مادرش می‌نگرد. ۳- هنگام گشوده شدن در کعبه. ۴- هنگام برپایی مراسم عقد و عروسی.» (بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۲۲۱)

اختلاط زن و مرد، پوشش‌های نامناسب تحریک کننده، مزاحمت برای دیگران، اسراف و برگزاری مراسم‌های پرهزینه، چشم و هم‌چشمی، فخر فروشی و ایجاد عقده در دیگران، گناهی افزون بر گناه زدن و رقصیدن و گوش دادن به موسیقی‌های حرام است. می‌توان با استفاده از مداحان خوش صدا، هنرمندان خوش ذوق، با خواندن اشعار شادی بخش و صرف شیرینی و شربت و ولیمه عروسی مجلس شاد و درعین حال بدون گناه ایجاد کرد.

نکته دیگر که باید مورد توجه قرار گیرد، این است که نباید در مراسم جشن عروسی از حالت اعتدال و میانه روی خارج شد. از تشریفات زائد و غیر ضروری جداً اجتناب شود، از اسراف و تبذیر و خرج‌های بیهوده خودداری نمود. این درست نیست که مجلس عروسی را در هتل‌های مجلل و گران قیمت برگزار و یا هزینه‌های هنگفتی را برای تزیین ماشین، آرایشگاه و... صرف شود، اگرچه امکان مالی هم داشته باشند، عروس و داماد می‌توانند مجلس متوسطی را برقرار سازند و مازاد آن را در راه خیر از جمله در راه ازدواج دختران و پسران مستمند و کم درآمد به مصرف برسانند، بدین وسیله دل بندگان خدا را شاد گردانند که برای سعادت و خوشبختی آینده خودشان هم حتماً مؤثر خواهد بود.

در خصوص ولیمه در جشن عروسی نیز تکیدات فراوانی وجود دارد؛ چنان که امام کاظم علیه السلام در حدیثی از از پیامبر صلی الله علیه و آله در خصوص این که "این پنج مورد ولیمه دارد" روایت می‌کنند: عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ (ع) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) قَالَ: لَا وَلِيمَةَ إِلَّا فِي خَمْسٍ فِي عُرْسٍ أَوْ عِنَارٍ أَوْ وَكَارٍ أَوْ رِكَازٍ فَالْعُرْسُ التَّزْوِيجُ وَ الْخُرْسُ النَّفَاسُ بِالْوَلَدِ وَ

الْعِدَارُ الْخِتَانُ وَ الْوِكَارُ الرَّجْلُ يَشْتَرِي الدَّارَ وَ الرَّكَازُ الرَّجْلُ يَقْدَمُ مِنْ مَكَّةَ؛ ولیمه دادن مستحب نیست مگر در پنج مورد: در ازدواج؛ تولد فرزند؛ ختنه کردن؛ خریدن منزل و برگشتن از مکه.

اما آنچه باید مورد توجه قرار گیرد، جلوگیری از اسراف و ریخت و پاش است. تهیه چندین نوع غذا، نوشیدنی و دسرهای گوناگون مایه مباهات و سرافرازی نیست. همچنین ورود غذاها و نوشیدنی‌های حرام از جمله مواردی است که این مجلس الهی را به سفرهای شیطانی مبدل می‌سازد که جداً باید از آن پرهیز نمود. اسلام بر اصل شادی در زندگی به ویژه در مراسم ازدواج اصرار دارد، اما با ابراز شادی به هر شکلی و با هر قیمتی موافق نیست. از سوی دیگر برخلاف دیدگاه غرب، مراسم ازدواج یک موضوع مادی نیست، بلکه یک امر روحانی و معنوی تلقی می‌شود. در معنویت جشن ازدواج چنان‌که اشاره شد، همین بس که وعده گاه نزول رحمت خاص الهی است.

۳- ویژگی‌های اجتماعی

۳-۱- عدم سخت‌گیری والدین

آنچه آموزه‌های دینی و روش اولیای الهی به ما می‌آموزد، عدم سخت‌گیری با خواستگاران در مسائل مالی است. اگر خواستگاران دختر شما شرایط مطلوب از جهت اعتقادات، اخلاق، اصالت خانوادگی و امکانات اولیه مادی را برای ازدواج دارند، سخت‌گیری والدین بزرگوار دختر در مسائل مادی از جمله مهریه، خودرو، منزل و پول فراوان، شایسته نیست. تأکید اولیای الهی بر دین و اخلاق افراد بوده است. که در این زمینه رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌و آله می‌فرمایند: «وقتی کسی به خواستگاری دخترتان آمد که از اخلاق و دین او راضی هستید [دخترتان را] به ازدواجش در آورید که اگر چنین نکنید، آشوبی در زمین و فساد بزرگ رخ خواهد داد.» آن بزرگوار در ازدواج دختر خود فاطمه زهرا سلام‌الله‌علیها نیز این‌گونه عمل کرد و به خواستگار با ایمان دخترش علی بن ابی‌طالب علیه‌السلام در مسائل مالی سخت‌نگرفت. پدر و مادرهایی که در امر ازدواج سخت‌گیری‌های زیاد نشان می‌دهند، باید جواب‌گو باشند. چرا که گناه این انحرافات پای آنها نوشته خواهد شد و خود جوانان با الگوپذیری‌های نامناسب، توقعات بیش از حد، تهیه جهیزیه سنگین و... قدم در راهی می‌گذارند که باید تبعات آن را نیز بپردازند. امروزه افزایش تجملات و هزینه‌های بی‌مورد، موجب فرار برخی جوانان از ازدواج به موقع شده، خانواده‌ها باید با نهادینه‌سازی الگوی ازدواج آسان و به موقع جوانان را یاری کنند و زمینه‌ساز این سنت نیکوی اجتماعی باشند.

۳-۲- پرهیز از تجمل‌گرایی

از جمله عوامل خوشبختی انسان ولدت بردن او از دنیا، ساده زیستی و دوری از تشریفات زائد است. اگر انسان ساده زیست باشد، از آرامش روحی و روانی برخوردار خواهد گردید. یکی از موجبات سعادت خانواده‌ها و اشخاص این است که تقیدات زاید و تجملات زیادی و پرداختن بیش از حد لازم به امور مادی از زندگی‌ها دور شود یا لاقلاً بخش اصلی زندگی محسوب نشود، ساده زندگی کردن منافاتی با رفاه ندارد. آسایش در سایه ساده زندگی کردن است.

امیر مؤمنان امام علی علیه‌السلام می‌فرمایند: «خوشا به حال کسی که پیراهن قناعت به تن کند و از اسراف و زیاده روی بپرهیزد. همچنین تشریفات بی‌جا از جمله: تهیه آینه و شمعدان گران قیمت و طلا و سایر مواردی که داماد باید تهیه کند و هیچ ضرورتی در زندگی ندارد و از اول زندگی بار سنگین بر دوش آن جوان به حساب می‌آید، سبب می‌شود از اصل ازدواج منصرف گردد و این موارد را با همکاری زوجین بعداً هم می‌شود خرید و نباید در این امور سخت‌گیری کرد. جشن

ولیمه در خانواده‌های تجمل‌گرا، نه تنها مصیبتی برای پدر و مادر عروس و داماد است، بلکه شب پرزحمتی برای تمام دعوت شدگان است چون مسابقه‌ی تجمل و به رخ کشیدن لباس‌های گران قیمت و جواهرات رنگارنگ است. ولیمه دادن و جشن گرفتن به این روش، سنت و سیره غلطی را در جامعه مطرح می‌سازد که شاید جوانان دیگر توان برگزاری چنین جشن‌هایی را نداشته باشند و به این بهانه از زیر بار مسئولیت ازدواج و تشکیل خانواده شانه خالی می‌کنند.

با نگاهی به زندگی دختر نبی اکرم صلی الله علیه و آله در می‌یابیم که حضرت زهرا سلام الله علیها در انتخاب بین دنیا و آخرت، سرای باقی را برگزیده و سیره زندگانی خودش را بر بی‌اعتنایی به زخارف دنیایی و قناعت به حداقل نیازهای ضروری بنا ساخته بود. زندگانی او به دور از تشریفات و تجملات و درعین سادگی و لبریز از صفا و نشاط و زیبایی‌های معنوی بود. ساده زیستی حضرت فاطمه سلام الله علیها نه از روی فقر و نداری که برخاسته از اوج معرفت و غنای روحی آن حضرت بود.

۳-۳- عدم توجه به چشم و هم چشمی

چشم و هم چشمی یکی از آفت‌های بزرگی است که ریشه در سبک زندگی اشتباه برخی از مردم دارد و ترویج این نوع زندگی می‌تواند آفت‌های بسیاری را به بار آورد. شاید بیشترین نمود اسراف و چشم و هم چشمی در برگزاری مراسم ازدواج باشد. در شرایطی که روز به روز زندگی سخت‌تر می‌شود و شاهد کاهش درآمدها و سختی‌های مختلف در تأمین معیشت مردم هستیم، برخی هنوز بر برگزاری مراسم ازدواج همراه با تجملات فراوان که برگرفته از چشم و هم چشمی هست تأکید دارند. اینها درحالی است که دین مبین اسلام بر پرهیز از اسراف و چشم و هم چشمی تأکید دارد.

روانشناسان اعتقاد دارند که نداشتن رضایت از زندگی، گرفتاری در دام افسردگی، نداشتن آرامش، بدهکاری و نرسیدن به اهداف خود، از مهم‌ترین مشکلاتی است که چشم و هم چشمی برای افراد به وجود می‌آورد. جهیزیه دادن نباید بر مبنای چشم و هم چشمی باشد تا باعث روی گردانی جوانان شود، جهیزیه زیاد و همراه با تجمل ارزش را بالا نمی‌برد، بلکه آنچه ارزش انسان را بالا می‌برد، تقوا و اخلاق، منش در زندگی است. اما متأسفانه این چشم و هم چشمی‌ها و فرهنگ و رسوم اجتماعی، خانواده‌ها را تحت فشار گذاشته و هزینه‌های تشریفاتی و اضافی بر عهده آنان گذاشته و باعث تحمیل هزینه‌های بسیاری بر جوانان می‌شود. اگرچه اطعام و ولیمه دادن در اسلام امر مستحب تلقی می‌شود، اما متأسفانه این امر هم مانند بسیاری از فرائض و مستحبات دینی از انحراف و چشم و هم چشمی مصون نبوده و دچار افراط و تفریط گردیده است. چه بسیار افرادی که به عنوان عمل به امر مستحبی مانند اطعام دچار اسراف و تبذیر می‌گردند. شاید با انتخاب و پیروی از الگوی مناسب برای زندگی بتوان از چشم و هم چشمی و تجملات دوری کرد، بهترین الگوی زندگی برای هر فرد مسلمان زندگی حضرت علی علیه السلام و حضرت فاطمه سلام الله علیها است که با سادگی و در عین حال با نشاط معنوی و آرامش خاصی زندگی خود را آغاز کردند و ادامه دادند.

۴- ویژگی‌های فرهنگی

۴-۱- پرهیز از آداب و رسوم غلط

کسی که می‌خواهد با فردی که فرهنگ متفاوتی دارد ازدواج کند باید بررسی کلی در این مورد داشته باشد و گر نه سبب مشکلاتی خواهد شد. در مکتب انسان ساز اسلام، سنت حسنه ازدواج بسیار آسان و ساده و به دور از آداب و رسوم غلط و دست و پاگیر تبیین شده است که حتی پایین‌ترین طبقات اجتماع، به راحتی می‌توانند براساس ملاک‌های اسلامی به تشکیل

خانواده اقدام کردو ازدواج کنند، اما امروزه موجی از آداب و رسوم غلط و ناشایست به راه افتاده که مشکلات مانع ازدواج جوانان می‌شود. برخی از این رسوم غلط عبارتند از مهریه سنگین به مقدار تاریخ تولد دختر یا تشریفات کمرشکن، تهیه جهیزیه‌های غیر ضروری، گرفتن شیربها در بعضی از مناطق، عذر نداشتن ماشین و مسکن شخصی و... برقراری مجالس آلوده به گناه و فساد، عروسی‌های مختلط و مزاحمت‌های اجتماعی می‌باشد. با کنار گذاشتن این آداب و رسوم غلط مانند کم کردن تشریفات، به قدر توان جهیزیه تهیه کردن، اکتفا کردن به مهریه‌ی کم و از بین بردن خرج‌های اضافی اعتدال و انصاف را رعایت نموده و لاقبل به قدم مثبت در این زمینه برداشته شود، و بسیاری از جوانان بدون دغدغه و به راحتی ازدواج کنند و به گناه نیفتند، و به جای پیروی از آداب و رسوم و فرهنگ غلط به الگوگیری از زندگی ائمه بپردازیم.

۴-۲- شرکت خیرین در ازدواج آسان

برگزاری ازدواج آسان به ازدواجی اطلاق می‌شود که پایه و اساس آن بر ساده زیستی و دوری از تجملات بنا شده است. در جوامع امروزی به دلیل ازدیاد مشکلات بخصوص مشکلات مالی خیرین در پی حل مشکلات در زمینه ازدواج برآمده‌اند و کانون‌های خودجوش مردمی ازدواج آسان را در سراسر کشور پایه‌گذاری نموده‌اند. کانون‌های ازدواج آسان امکان برگزاری یک عروسی متوسط و آبرومند را برای زوج‌های علاقمند فراهم کرده‌اند که در صورت تمایل می‌توانند از مراسم عقد تا عروسیشان را زیر نظر این کانون‌ها برگزار کنند و تا حد زیادی در هزینه‌های خود صرفه جویی کنند. امروزه اغلب جوانان دلیل گریز از ازدواج را مشکلات اقتصادی و نداشتن بنیه‌ی مالی کافی عنوان نمایند، سبک زندگی جوانان دهه‌های اخیر نسبت به سبک زندگی چند سال قبل تغییرات زیادی داشته است. به همین دلیل اغلب جوانان حاضر نیستند با حداقل امکانات در هیچ موضوعی کنار بیایند و همین امر باعث می‌شود؛ توقع‌ها بالا رفته و امکان فراهم کردن همه این توقعات وجود نداشته باشد. نداشتن کار مناسب و درآمد ثابت، عدم توانایی مالی برای برگزاری مراسم عروسی و تامین خواسته‌های طرف مقابل، عدم تمکن مالی برای تامین جهیزیه از نمونه‌هایی است که باعث دوری جوانان از ازدواج شده است. اگر زوج‌های جوان و خانواده‌- هایشان توقعات خود را کم کنند و ازدواج خود را در این مؤسسه‌ها برگزار کنند، می‌توانند با هزینه‌های خیلی پایینی زودتر و به راحتی تشکیل خانواده دهند. لازم است گفته شود، دوری از تشریفات و بریز و بپاش‌های اضافی تنها مخصوص زوج‌های کم بضاعت یا کم درآمد جامعه نیست، بلکه این کار ترویج یک نوع سبک زندگی ایرانی اسلامی است که بسیاری از خانواده‌های متمول هم استقبال می‌کنند.

نتیجه‌گیری

در دستورات دینی برخی اعمال هستند که از ارزش ویژه‌ای برخوردارند هم از این نظر که خود عمل دارای ارزش بسیاری است و هم از این منظر که زمینه‌ساز سایر اعمال ارزشی فرد قرار می‌گیرد، ازدواج یکی از این امور است. ازدواج به هنگام و درست که به شیوه اسلامی و آسان صورت بپذیرد می‌تواند در روحیه افراد و به طبع در ساختار اجتماعی دارای اثر مثبت فراوانی باشد. ازدواج به موقع جوانان سبب می‌شود تا میزان پایبندی آنها به دین و مسئولیت‌های فردی و اجتماعی زیاد گردد که این خود رشد و امنیت اجتماعی را در پی دارد. خانواده‌ها و مسئولین فرهنگی باید تلاش کنند تا ازدواج آسان اسلامی را در جامعه تبدیل به یک فرهنگ نمایند، به طوری که برگزاری هر نوع مجلس عروسی جز در قالب ازدواج آسان اسلامی ضد ارزش تلقی گردد. بر همین اساس رسانه‌های جمعی به خصوص تلویزیون و شبکه‌های اجتماعی با توجه به تأثیر زیاد خود در

فرهنگ‌سازی منش فردی و اجتماعی باید در این راستا گامی مؤثر برداشته و با ساختن فیلم و همایش و مستند و حتی پیام‌های کوتاه فرهنگی اسلامی ازدواج آسان را تبلیغ نمایند تا جوانان مسلمان به آن سمت هدایت شوند که این خود می‌تواند زمینه‌ساز بسیاری از شکوفایی‌های فردی و اجتماعی در همه عرصه‌ها گردد. مبلغان دینی باید بکوشند تا ضمن بیان سیره امامان معصوم و علما، به فرهنگ‌سازی در این زمینه اقدام نمایند تا انشاء الله جوانان ضمن شناخت کامل الگوهای دینی حرکت زندگی خود را در مسیر حرکت زندگی ائمه قرار دهند. زیرا آرامش و امنیت اجتماعی افراد مدیون آرامش و امنیت خانوادگی است و این مهم حاصل نمی‌شود مگر با انتخاب صحیح و پیریزی صحیح بنیان خانواده که اولین بناهای آن برگزاری ازدواج آسان است.

منابع و مأخذ:

- قرآن کریم
- نهج البلاغه
- بروجردی، سیدحسین (۱۳۴۰)؛ جامع الاحادیث الشیعه فی احکام الشریعه، چ ۴، تهران: مطبعه المساحه.
- بیهقی، احمد بن حسین (۱۴۱۹هـ.ق)؛ السنن الکبری، لبنان، بیروت: دار الفکر.
- حرّ عاملی، محمد بن الحسن (۱۳۸۶)؛ وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، تهران: کتابچی.
- کلینی، محمد بن یعقوب (۱۳۸۷)؛ الکافی، چ ۱، قم: دارالحدیث.
- متقی هندی، علی بن حسام الدین ابن قاضی (۱۴۱۹هـ.ق)؛ کنز العمال فی سنن الأقوال والأفعال، چ ۵، لبنان، بیروت: دار الکتب العلمیه.
- مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۴هـ.ق)؛ بحار الانوار، چ ۸، لبنان، بیروت: دار احیاء التراث العربی.
- نوری، حسین بن محمدتقی (۱۳۶۶)؛ مستدرک الوسائل، چ ۴، قم: مؤسسه آل البيت (ع)، الاحیاء التراث.

Solutions to Facilitate Marriage from a Jurisprudential Perspective

Abstract

The issue of marriage is a very simple and at the same time important and complex issue. Marriage and forming a family are one of the needs of human life, based on the satisfaction of sexual instinct, participation in the formation of life and spiritual intimacy and peace of mind (let them dwell in it), raising children and cooperation in all aspects of life. The realization of these matters cannot be achieved without living together, because these two sexes complement each other and are the source of each other's prosperity, salvation and upbringing. In such a way that each of the two is incomplete without the other, and in this way it regains its perfection. With all these interpretations, there are a large number of young men and women of marriageable age who cannot get married, and this issue has become a giant and difficult obstacle to overcome. Whereas in the past, the issue of marriage was not so difficult, but now, for some reason, problems have arisen and marriages have become difficult. What should be done with these dead ends and overwhelming problems that young people face in this path? With this mechanical life and all its complications, with these unfounded expectations, with this difference of opinion between fathers and mothers and the youth, with this state of education and its seven-year-olds! And with this state of job preparation and its problems, and with this distrust of individuals towards each other, can this great and sacred task still be accomplished on time? These are the issues that must be examined precisely, and without their solution, the final solution to this social problem is not possible.

Keywords: marriage, family formation, jurisprudence, marriage problems, marriage facilitation.